

Damstraat 29 hoek Spaarne

De Waag

Al eeuwen staat De Waag hier groot en indrukwekkend te zijn. In ontwerp en materiaal totaal afwijkend van de gebouwen in Haarlem. Het mocht toentertijd blijkbaar wat kosten. Niet verwonderlijk dat De Waag aan het begin van de Hollandse Gouden Eeuw rond 1600 werd gebouwd.

De Haarlemse handel van die tijd vond voor een groot gedeelte aan het Spaarne plaats. Ook wel logisch met een water als het Spaarne voor de deur als gemakkelijke aan- en afvoermogelijkheid naar de Waag en bovendien nabij het centrum van de stad.

Voor deze Waag stond hier al een oudere Waag. Deze vond men niet meer zo geschikt. De stedelijke regering wilde een waardige opvolger als vervanger. Daarvoor, denkt men, dat er drie ontwerptekeningen zijn gemaakt door de glasschilder Willem Tybaut en de schilder Cornelis Corneliszoon die zich hebben laten inspireren door de stijl van de toenmalige Florentijnse paleizen. Een typisch voorbeeld van deze stijl is de blokvormige stapeling van natuursteen. Voor de Haarlemse Waag is dat toegepast en werd consequent gebruik gemaakt van het dure blauwgrijze Namense hardsteen die de Waag een duur en daardoor representatief aanzicht moest geven

Als je het gebouw van een afstandje bekijkt zie je dat beide zijden vrijwel aan elkaar gelijk zijn. De begane grond heeft twee grote poorten, geflankeerd met sierlijk omlijste vensters. Op de eerste verdieping zitten aan iedere kant drie ramen met oude kruiskozijnen. In de bovenste verdieping zijn zogenaamde "tweelichten" met rondbogen opgenomen. Hiertussen zie je aan de kant van de Damstraat een gevelsteen met de leeuw in de Hollandse tuin met daaronder het jaartal 1595. Aan de Spaarnekant zit een grote gevelsteen met het Haarlemse wapen vastgehouden door meermannen en de Haarlemse

zinspreuk "*Vicit vim Virtus*" (de deugd/moed heeft het geweld overwonnen). (Opvallend is dat in de gebeitelde tekst "**Vincit**" staat in plaats van "Vicit"). De meermannen geven de relatie met de scheepvaart weer. Het "Vincit" houdt verband met een jaartalraadsel zoals bouwmeesters wel meer in Haarlem aanbrachten. Als je de letters die als Romeinse cijfers getalswaarde hebben zoals de V, I C(S) en dergelijke bij elkaar optelt, krijg je de uitkomst 1219, het jaartal van de Slag bij Damiate waarbij Haarlemmers een heldenrol speelden. Het gebouw wordt bekroond door een balustrade op consoles en verder een puntdak met lucarnes (dakvensters) met sierlijke loden spitsen en een fraaie windvaan. Op de vaan staat een afbeelding van Vrouwe Justitia (of misschien wel Kenau), die een weegschaal in evenwicht houdt en in haar andere hand een zwaard omhoog houdt.

Het is heel lang niet duidelijk geweest wie nu eigenlijk voor het ontwerp en de bouw verantwoordelijk is geweest. Pas in 1990 kon definitief worden nagegaan dat De Waag van de hand is van de bekende Vlaams-Haarlemse stadssteenhouwer Lieven de Key, eveneens de ontwerper/bouwer van de Vleeshal.

Vergeet niet om ook binnen in De Waag te kijken naar de enorme balansarmen van de weegschalen. Op de eerste verdieping is een expositieruimte van Kunst Zij Ons Doel. Deze ruimte is te bereiken via de buitentrap aan de Spaarnezijde.

Bron: Oude gebouwen in Haarlem – J.A.G. van der Steur (1907)
De Historische Schoonheid van Haarlem – J.M. Sterck – Proot
Gedenkschrift 25-jarig bestaan Vereniging Haerlem (1926)